

کتابخانه دیجیتال اتحادیه اروپا

منوچهر پرشاد

کمیسر «جامعه اطلاعاتی و رسانه‌های اتحادیه اروپا»، در همایش کتابخانه‌های ملی اروپا در لوکزامبورگ (۱۳۸۴) مطرح شد و به تصویب رسید. فشرده پیشنهاد وی این بود که «جمله کتابخانه‌های ملی اتحادیه اروپا، باید نفوذ و پشتیبانی خود را برای دیجیتالی کردن کتابخانه اتحادیه اروپا، در همه تارنماها به کار گیرند.»

سپس کتابخانه‌های ملی اسپانیا، ایرلند، ایسلند، بلژیک، سوئد، لوکزامبورگ، لیختنشتاین، نروژ و یونان در جرگه نخستین یاوران، پیشگام شدند. اندک و با گذر زمان، سایر کتابخانه‌های عمومی، مؤسسات فرهنگی غیرکتابخانه‌ای، و نیز «مؤسسه خدمات کتابخانه‌ای اروپاییان» به یاری طرح آمدند تا این که امسال کار آن‌ها به نتیجه قابل قبولی رسید. هر چند با اجرای طرح تکمیلی «ارتباط‌های کتابخانه‌های دیجیتالی»، تا سال ۱۳۸۹ کامل تر خواهد شد. کتابخانه هم‌اکنون به نشر بولتن و خبرنامه‌ای آرشیوی می‌پردازد که هر دو ماه یک‌بار منتشر می‌شود و هر کس می‌تواند آن را مشترک شود.

بعد از تلاش و یآوری ارزنده کتابخانه ملی آلمان که گام‌های نخست و سودمند را برداشت، کتابخانه ملی هلند نقش اول را به عهده گرفت. هم‌اکنون کلیه سازمان اداری و تشکیلاتی کتابخانه دیجیتال اتحادیه اروپا، توسط کتابخانه ملی هلند و در آن کشور، سرپرستی و اداره می‌شود و انواع خدمات مرتبط را به همه علاقه‌مندان ارائه می‌دهد.

در صفحه نخست تارنمای کتابخانه، افزون بر نام همه کشورهای شرکت‌کننده در برپایی آن، یک نقشه جغرافیایی بزرگ و کامل اروپا، در محدوده‌ای به درازا و پهنای حدود دو هزار کیلومتر و تا پشت مرزهای شمال غربی ایران دیده می‌شود که با گذاردن پیکانک (ماوس) بر روی نام هر کشور و کلیک کردن آن، نقشه آن کشور، موقعیت جغرافیایی آن و مرکز کتابخانه اصلی‌اش آشکار می‌شود. در این جا روسیه و ایتالیا، هر یک دو کتابخانه ملی خود را نموده‌اند.

همچنین این آگهی درج شده است که هرگاه استفاده‌کننده یا کاربر کتابخانه، در بخش «ثبت درخواست» نام خود را ثبت کند، در سال آینده می‌تواند از «مجموعه‌های برگزیده» کتابخانه (که طبعاً در اختیار همه مراجعان نیست) و یا از مزایای دریافت پست الکترونیکی مطالب مورد نیاز خود، استفاده کند؛ که به نظر می‌رسد این نوعی

در مهرماه امسال، در نمایشگاه بین‌المللی کتاب فرانکفورت بود که آقای لئونارد اوریان، عضو «کمیسیون اتحادیه اروپا»، به خبرگزاری فرانسه گفت: «اینک با اجرای کامل و آماده بهره‌برداری شدن طرح کتابخانه دیجیتال اتحادیه اروپا، شاهد شفافیت بیشتر و دسترسی آزادانه و سهل تر به تولیدات فرهنگی جهان خواهیم بود که تنها حجم کتاب‌های آن به اندازه چهار کیلومتر قفسه کتابخانه است!»

اتحادیه اروپا که اکنون شمار اعضای پیوسته و همبسته خود را به بیست و هفت کشور رسانده است، از حدود پنج سال پیش درصدد اجرای طرح مزبور برآمده بود. این اتحادیه به تازگی اعلام کرده که اکنون مردم جهان می‌توانند به رایگان، ده‌ها هزار کتابی را که به ده‌ها زبان در کتابخانه دیجیتال آن اتحادیه گرد آورده شده، در صفحه رایانه خود دریافت کنند

برای کسب اطلاعات بیشتر از کم و کیف این خبر، از طریق جست‌و‌جوگر بزرگ گوگل، یکرست به داخل پایگاه کتابخانه مزبور می‌رویم و از آنان خبرهای زیادتری دریافت می‌کنیم، که فشرده آن به قرار زیر است:

طی سال‌های ۸۴ - ۱۳۸۳ خورشیدی، شش کشور اروپایی گام‌های آغازین اجرای طرح را برداشتند. سپس به تدریج و تا به امروز بیست و یک کشور دیگر اروپایی به آن‌ها پیوسته‌اند. افزون بر آن، چهار کشور ارمنستان، جمهوری آذربایجان، ترکیه و گرجستان نیز به این جمع پذیرفته شدند.

شش سال پیش، در آغاز کار، تنها چهار زبان عمده و اصلی اروپا در فهرست زبان‌های مورد کاربرد کتابخانه قرار داشت. لیک اکنون، شمار زبان‌های کتابخانه به بیش از سی و شش رسیده است.

در ابتدا، این طرح توسط «کمیسیون اروپایی» و زیر نظر بخش «برنامه قاره‌ای و ماورای قاره‌ای اتحادیه اروپا» و با همکاری اساسی «کتابخانه ملی آلمان» تنظیم و بودجه‌بندی شد. پس آنگاه، طرح با یاری و راهنمایی «همایش کتابخانه‌های ملی اروپا»، که نقش عمده‌ای در اجرای آن ایفا کرد، کم‌کم صورت عمل پذیرفت.

گفتنی است که طرح کتابخانه دیجیتال اتحادیه اروپا خود کمال یافته طرح دیگری است که پیشتر به نام «به من بیشتر بگو»، با همیاری ده عضو جدید از کتابخانه‌های اتحادیه اروپا شکل گرفته و جا افتاده بود. این طرح نخستین بار به پیشنهاد خانم ویویان ردینگ

اشتراک یا جواز عبور ویژه برای برگزیدگان یا خواص کاربران باشد. نکته چشمگیر دیگر، توجه ویژه مسئولان طرح به کشور ترکیه است. حتی خود نگاشته‌اند با این که ترکیه هنوز عضویت اتحادیه اروپا را به دست نیاورده، ولی سال‌هاست که از طریق «شورای اروپا» و کتابخانه‌های اروپایی، کتابخانه ملی ترکیه با آنان روابط پرشماری فرهنگی و کتابخانه‌ای داشته و دارد. همچنین آمده است که کتابخانه ملی ترکیه با غنا، گستردگی و تنوع آثار و موجودی‌های خود، نقش ارزنده و زیادی در کلیه امور فرهنگی، علمی، تعلیم و تربیت و پژوهش در ترکیه و نیز در کشورهای اروپایی ایفا نموده است. در نتیجه ترکیه، جدای از مجموعه گرانبهای دو میلیون و نیم آثار مکتوب خطی و چاپی خود، کلیه پوسترها، روزنامه‌ها، نقاشی‌ها، تصاویر، دستخطها، دست‌نوشته‌ها و حتی عروسک‌ها (شامل عروسک‌های خیمه شب‌بازی) خود را در اختیار کتابخانه دیجیتال اروپا قرار داده است. از جمله چنان‌که به تصاویر مجازی آن‌ها بنگریم می‌بینیم که چندین نسخه معتبر خطی قرآن، انجیل و چند نسخه خطی نفیس از مثنوی معنوی حضرت جلال‌الدین محمد بلخی، در زمره آن‌هاست که ثروت فرهنگی قابل ملاحظه‌ای است.

اما مواد و موجودی‌های کتابخانه دیجیتال اروپا، عبات است از:
 ۱. مجموعه فهرس کلیه کتابخانه‌های ملی بیست و هفت کشور اروپایی؛

۲. ویدئوهای دیداری و شنیداری هنری و فرهنگی؛
۳. مجموعه‌های دیجیتال در موضوع‌های گوناگون؛
۴. آرشیوهای موسیقی و نت؛
۵. عکس‌ها و تصاویرها؛
۶. نسخه‌های خطی و دست‌نوشته‌ها؛
۷. کتاب‌ها به زبان‌های گونه‌گون و به ویژه ترکی؛

۸. نقشه‌ها؛

۹. روزنامه‌ها و مجله‌های مختلف؛

۱۰. ادبیات کودکان؛

۱۱. رساله‌ها، پایان نامه‌ها و گفتارها؛

۱۲. مجموعه‌های شخصی؛

۱۳. «کلیه مجموعه‌های کشور اتریش» (؟)

چنان‌که خواننده کنجکاو و جهان‌شناس ملاحظه می‌کند، بخش‌هایی از این ثروت گرانبهای هنگفت فرهنگی و اطلاعاتی و هنری و ادبی را در هیچ‌یک از تارنماها در هیچ مرجع و منبع معتبر و گرانبهای عمومی دیگر، از جمله کتابخانه دیجیتال جهان (یونسکو)، هم نمی‌توان یافت.

حال چگونه می‌شود از این کتابخانه مجازی بهره‌گرفت؟ چنان‌که خود نوشته‌اند، از چهارراه ممکن:

یک - ردیابی از طریق نام یا عنوان اثر یا مجموعه‌ای معین؛

دو - ردیابی اثر یا مجموعه‌ای از راه نام و عنوان کشوری معین؛

سه - ردیابی موضوعی اثر یا مجموعه‌ای مشخص؛

چهار - ردیابی با شرح و توصیف و توضیح در مورد موضوع و مطلب اثر یا مجموعه مورد نظر در بخش جست و جوی پیشرفته

کتابخانه.

بنابراین با استفاده از رایانه‌ای ساده و آشنایی با هر زبان ملی اروپایی و یا یکی از زبان‌های ارمنی، ترکی استانبولی، ترکی آذری و یا گرجی، هر کس می‌تواند در هر جای جهان، در تمامی بیست و چهار ساعت و به طور رایگان، به بخش‌های چهل و هشت‌گانه کتابخانه دیجیتال اتحادیه اروپا (به بیش از سی و شش زبان) دسترسی یابد. برای یافتن کتابخانه، کافی است در یک جست و جوگر، مانند گوگل، عبارت زیر را جست و جو کنید:

EDL Project

در این جا شاید پرسش مقدری به ذهن خواننده کنجکاو راه یابد که به راستی چرا گروه پرشماری از خبرگان و متخصصان این همه پول و وقت را صرف اجرای طرحی چنین بزرگ، گسترده و فراگیر کرده‌اند؟ گردانندگان کتابخانه خود بدین پرسش پاسخ گفته‌اند و در بخش «دیدگاه کتابخانه» نوشته‌اند:

«منظور ما، فراهم آوردن امکان دسترسی یکسان و رایگان مردم سرتاسر جهان به مفاهیم غنی و آموزه‌های گسترده فرهنگ اروپاییان است.»

در بخش «رسالت کتابخانه» نیز نگاشته‌اند:

«کتابخانه دیجیتال اروپا بدین منظور برپای شده تا دانش همگانی، اطلاعات و فرهنگ گردآمده در کتابخانه‌های ملی اروپاییان را به همه انسان‌ها عرضه دارد.»

می‌دانیم که دنیای امروز، عصر مبادله فوری اطلاعات و رخدادهای بشری است و هر که بیشتر، پیشتر. نمونه‌ها و مثال‌های روزمره و آثار آن را هر روز دیده و می‌بینیم. پرسش من این است که ایران، با تمام استعدادها و امکانات خود، اکنون در کجای جهان ایستاده است؟

جهان‌کتاب

منتشر کرده است:

ساعت دوازده‌بار

نواخت

گزیده اشعار آنتونیو ماچادو

به روایت

فؤاد نظیری و باسَم رسام

پخش گزیده (۶۶۴۰۰۹۸۷)

پخش سرزمین (۶۶۹۶۷۰۰۷)

پخش پیام امروز (۶۶۴۹۱۸۸۷)